

Onderwijsmanifest Limburg

Limburgse onderwijsinstellingen waarschuwen: als het onderwijs in Limburg verschaalt of verdwijnt, dan zijn economisch en sociaal de negatieve gevolgen niet te overzien en zijn Limburgse scholieren, studenten en bedrijven de dupe.

Laat elke regio tellen en besef dat alleen maatwerk in onderwijsregelgeving stagnatie in Limburg voorkomt.

Limburg is de laatste jaren economisch en sociaal gegroeid. Na decennia van structurele achterstand zijn overheid, bedrijfsleven en onderwijs er zelfs in geslaagd om in nauwe samenwerking de top 40 van Europese innovatieve topregio's te bereiken. We hebben daarvoor de kracht van Limburg als internationale grensregio ingezet. Het resultaat mag er zijn. Nu willen we door. We vragen nadrukkelijk naar ruimte om onze koers door te zetten en te werken aan een regio die vanuit kracht bijdraagt aan Nederland. Een regio die straks mogelijk de [Einstein Telescope](#) herbergt en een centrale rol speelt bij de vergroening van de chemie.

Samenwerking, innovatie en ondernemerschap

De kennis- en onderwijsinstellingen hebben de krachten gebundeld in onderwijsketens, met regionale bedrijven en instellingen en met lokale en regionale overheden. Zo hebben ze zich verbonden aan de [Brightlands innovatiecampussen](#) in Limburg. Op de [Chemelot Campus](#) (Sittard-Geleen), [Campus Greenport Venlo](#), [Smart Services Campus](#) (Heerlen) en [Maastricht Health Campus](#) wordt innovatief onderzoek gedaan en vertaald naar concrete businesscases. In co-creatie wordt onderzoek en onderwijs ontwikkeld, voeren wo, hbo en mbo studenten gezamenlijk onderzoek en praktijkopdrachten uit. Dezelfde ontwikkeling is zichtbaar in andere ecosystemen op gebied van bijvoorbeeld de bouw en installatietechniek, agrofood, logistiek, medtech, zorg, kinderopvang etc. Samen leiden we kenniswerkers en vakmensen op voor en door Limburgse bedrijven en instellingen. Hierbij beperken we ons niet alleen tot jongeren. Onderwijspartijen hebben in gezamenlijkheid fors ingezet op de doorontwikkeling van Leven Lang Ontwikkelen (LLO). Veel volwassenen hebben zich de afgelopen jaren binnen mbo, hbo of wo actief omgeschoold voor een beter perspectief op de arbeidsmarkt. Ondertussen is sprake van een ecosysteem dat zich niet tot de grens laat beperken, maar dat grensoverschrijdend en euregionaal doorwerkt. Kortom, de afgelopen jaren hebben de gezamenlijke onderwijs en kennisinstellingen forse stappen gezet in het meervoudig gebruik van de Kennis- en Opleidingsinfrastructuur. Gezamenlijk zijn er mooie proposities voor studenten (jongeren en volwassenen), Limburgse bedrijven en instellingen ontstaan. Het is nu zaak dit de komende jaren verder te ontwikkelen. Dat vraagt om steun om een brede kennis en opleidingsinfrastructuur voor Limburg overeind te houden en te versterken.

Krimp en vergrijzing

Er is namelijk een maar. Limburg staat voor aanzienlijke uitdagingen als gevolg van de demografische krimp. Het aandeel jongeren neemt af, de bevolking vergrijsst en jonge mensen verlaten de regio voor studie of werk door aanzuigende werking van omliggende regio's. Tegelijk kent Limburg een structurele achterstand in gezondheid en algemene welvaart. In de periode van 2017 tot 2025 daalt het aantal 15- tot 20-jarigen in Limburg volgens cijfers van het CBS met ongeveer 18%. We zien daarvan het effect in de instroomcijfers van onze regionale onderwijsinstellingen. Hoewel in de meeste sectoren op de regionale arbeidsmarkt nu al sprake is van krapte¹, zal de krimpende studentenpopulatie zonder additionele maatregelen de komende jaren deze krapte verder doen toenemen.

¹ https://www.werk.nl/imagesdxa/regio_in_beeld_2022_zuid-limburg_tcm95-442432.pdf

Een afnemend studentenaantal betekent in het huidige stelsel ook afnemende financiering, waardoor ook onze kennis- en opleidingsinfrastructuur verder onder druk komen te staan, terwijl de krapte op de arbeidsmarkt alleen maar toeneemt. Juist nu is het behoud en aantrekken van Nederlandse en internationale studenten op alle niveaus noodzakelijk. Met name in de technische sector hebben we een bijzondere uitdaging om voldoende instroom aan te trekken om aan de regionale vraag tegemoet te kunnen komen, omdat de technologische ontwikkeling in zowat alle sectoren een belangrijke facilitator is en een noodzakelijke factor ten behoeve van innovatie rond thema's als circulariteit, energietransitie, watermanagement, biodiversiteit en natuur, zorgtransities, kansengelijkheid en wonen. In de prognoses voor deze opleidingen zien we een terugloop in de instroom die oploopt tot meer dan 30%, waardoor het onderwijsaanbod onder druk komt te staan en onomkeerbare maatregelen moeten worden genomen. Maar ook relatief kleine opleidingen in de voor Limburg belangrijke sectoren zoals Leisure en horeca staan hierdoor onder druk.

Mede in dit licht is de instroom van internationale studenten voor ons in de grensregio cruciaal. Daarbij is het belangrijk te beseffen dat de problemen die elders in Nederland spelen met betrekking tot een te snel stijgende instroom van buitenlandse studenten in Limburg niet aan de orde zijn. Er is geen sprake van dalende onderwijskwaliteit, Nederlandse studenten worden niet verdrongen en Limburg heeft niet te maken met kamertekorten. De Limburgse onderwijsinstellingen sluiten aan bij het overleg met de landelijke bracheorganisaties om een bijdrage te leveren aan het in balans brengen van die instroom. Ook nemen wij extra maatregelen om buitenlandse studenten kennis te laten maken met de Nederlandse taal en het regionale bedrijfsleven om daarmee ook de blijfkans, die in onze Euregio Maas Rijn al hoog is, verder te vergroten.

De specifieke grensligging (tussen Duitsland en België) levert bijzondere uitdagingen op. Het potentiële bereik van Nederlandse studenten is veel lager dan in de meeste andere Nederlandse steden. Bovendien wordt tegelijk kritisch gekeken naar de Euregionale en internationale studenteninstroom en de bekostiging hiervan. Het mbo wordt nu al geconfronteerd met weglek naar België. De taaleis maakt het lastiger om Belgische of Duitse studenten aan te trekken. Gezien die bijzonderheden van onze grensregio leidt een keuze voor alleen Nederlandstalig bacheloronderwijs tot extra grote verliezen in Limburg.

Oproep aan Den Haag

Het is zowel noodzakelijk als kenmerkend voor Limburg dat we een sterk en geïntegreerd profiel van onderwijs, onderzoek en valorisatie in de regio realiseren om voldoende nationaal en internationaal talent op te leiden dat onze (EU)regio nodig heeft. De kansen om onze grensregio uit te laten groeien tot het volgende krachtige en internationaal concurrerende kennisgebied liggen voor het grijpen. Die kans mogen wij en onze overheid niet voor de regio (en dus ook het land) laten liggen.

Daarom roepen wij Den Haag op om daadwerkelijk aan de slag te gaan met het rapport "Elke regio telt" en beleid niet 'sec' te ontwerpen vanuit een Haagse of Randstedelijke bril of een landelijk politiek discours. We vragen om op te letten voor de doorwerking van de regels en financieringsstructuren die ertoe leiden dat regio's met specifieke kenmerken zoals de provincie Limburg onevenredig benadeeld worden. Maak beleid en regelingen die maatwerk bieden aan regio's als dat nodig is. Die rekening houden met het feit dat dat instroom én behoud van internationaal talent het regionale onderwijsaanbod, de regionale bedrijvigheid en welvaart versterkt.²

² Het percentage buitenlandse studenten dat blijft, ligt momenteel in onze regio op zo'n 30-40%. We willen dit nog verder verhogen, want het mag duidelijk zijn hoe cruciaal dit jonge talent in een tijd van krimp en vergijzing is.

We kiezen voor een nauwe samenwerkende onderwijswaaier die met overheidssteun de verantwoordelijkheid kan nemen om voldoende vakmensen, praktisch opgeleiden, specialisten én onderzoekers op te leiden. Geografisch, economisch en historisch zijn we verweven met het ons omringende buitenland. Grensoverschrijdend samenwerken en uitwisselen is alledaagse praktijk en moet dit blijven voor het behoud van regionale vitaliteit. Zonder de politieke steun om dit te doen zal de negatieve impact voor Limburg onevenredig groot zijn.

Weet dat we in Limburg zonder steun binnen enige jaren over de volle breedte te maken hebben met nijpende tekorten op de hele arbeidsmarkt. De keuze voor Nederlandstalige bachelorprogramma's zal het onderwijsaanbod verschrompelen en Limburg op een niet te verantwoorden achterstand zetten. Door de verwevenheid van onderwijs, onderzoek en regionale bedrijvigheid raakt dit hard aan de innovatieve kracht van regionale ecosystemen (waaronder Brightlands Campussen) en alle bedrijven of zorgpartners die daaraan verbonden zijn.

Concreet vragen wij de regering om:

1. financiële ruimte en stabiele, structurele bekostiging om, ondanks de demografische krimp, het huidige opleidingsaanbod in stand te houden, waardoor ook bijgedragen wordt aan de betaalbaarheid van kleine opleidingen die voor de regio cruciaal zijn.
2. een uitzonderingspositie binnen het voorgestelde internationaliseringsbeleid met maatwerk voor krimp- en grensregio's. Dat betekent meer ruimte voor Engelstalige, Duitstalige en Franstalige opleidingen om voldoende talent voor de regio aan te trekken en te behouden, met name in tekortsectoren.³ In macrodoelmatigheidstoetsen zou de internationale context en maatschappelijke behoefte van onze grensregio nadrukkelijk meegewogen moeten worden.
3. structurele bekostiging gericht op de samenwerking in de onderwijskolom en met regionale bedrijfsleven in plaats van losse subsidies en tenderregelingen met hoge administratieve lasten. Ruimte en passende financiering om samen met onze (Eu)regionale onderwijspartners en bedrijven een innovatief onderwijsaanbod te ontwikkelen, dat op de eerste plaats aansluit bij de regionale noden, over de grenzen tussen instellingen en onderwijsniveaus heen (waaier), maar ook over de grenzen met de buurlanden.
4. structurele ondersteuning van de LLO-initiatieven (Leven Lang Ontwikkelen) die wij als publieke onderwijsinstellingen aanbieden en ontwikkelen door LLO onderdeel te maken van de publieke taak, zodat we zorg kunnen dragen voor kennisbehoud en werkgelegenheid voor iedereen.
5. de OV-infrastructuur in en vanuit de regio te verbeteren (vanuit Nederland naar Limburg, binnen Limburg en over de grenzen).
6. de ruimte te geven om te consolideren en te groeien in samenspraak met onze regionale, maatschappelijke partners (Investeer langjarig in plaats van incidenteel in regionale ontwikkeling en meervoudig gebruik van opleidingsinfrastructuur) en de Brightlands Campussen.

Wij pakken graag de bal op om gezamenlijk de regie te nemen met een krachtige regionale talentstrategie die op basis van een goed zicht op de regionale behoeften vrij baan krijgt om talent uit de eigen regio, de buurlanden en verder weg aan te trekken en dit talent ook voor de regio te behouden.

³ Wij werken zoals u bekend met onze brancheorganisaties aan een voorstel om invulling te geven aan zelfregie, waarbij we er ook zorg voor dragen dat de Nederlandse student niet wordt verdrongen en de internationale student voor de regio behouden blijft.

Ondertekenaars

André Postema
Voorzitter College van Bestuur – Zuyd Hogeschool

R. Letschert
Voorzitter College van Bestuur – Universiteit Maastricht

J. Oostijen
Voorzitter College van Bestuur – VISTA college

P. Thuis
Voorzitter College van Bestuur – Gilde Opleidingen

N. Ummelen
Voorzitter College van Bestuur – Open Universiteit

R. van der Wielen
Voorzitter College van Bestuur – HAS Hogeschool

C. van Bragt
Lid College van Bestuur – Yuverta